

potser la de *ja(b)u* 'faig' (perquè en aquelles valls immenses, a falta de campanars es deuen ajocar al cim d'un faig); i alhora la de *falcó*, ocell de rapinya com la *xibeca*.

Examinant l'*Atlas Ling. des Landes* (Millardet) (s.v. *chouette*), a l'estudiós del català li criden l'atenció les formes *ɣxabəka/ɣxawəka* que tant s'acosten a la nostra *xabeca*, i ocupen tot el centre de la zona; en el mapa de l'*ALF* veiem que s'estenen en forma de quart creixent des d'allà fins a l'Atlàntic, i d'allà tombant a l'E., en una faixa pel N. del Bearn; deixant al mig una àrea més conservadora, amb la *ka*-de *caveca* intacta; més al NE., pel dept. Gironde, tirant a Dordogne etc., diversos illots de *ɣy*.

Ara bé, l'africada d'aquestes formes ens demostra que el contaminador no és l'onmatopeia *si-*, sinó el sinònim *tshot*, *tchuta*, el nom hipocorístic (cat. *xot*, *xuta*) de l'òliba, tipus que en el Llenguadoc ocupa la major part dels depts. Tarn, Aude i H-Garonne. En alguns punts hi ha simplement *ɣ*- com en cat., però amb síl·laba inicial *ɣa* (punt 635, Andraut, NE. de Gironde; 686; Lembeye, NE. del Bearn, etc.), perquè en part hi ha *xot*, *xuta*, amb *ɣ* no africada, com en català: el tipus *ɣot* ocupa tot el ross., en el mapa *hibou* de l'*ALF*. I això ens mostra com també en català la influència de *xot/xuta* degué col·laborar amb la onmatopeia en l'alteració de la inicial de *caveca*: en *sibeca* l'agent fou l'onmatopeia, mentre que en la nostra variant *xabeca* l'agent fou *xot/xuta*; i els dos corrents convergiren, donant *xibeca*.

Altrament hi ha encara d'altres alteracions per contaminació: *babéko* a l'Arieja (Mas d'Azil, punt 782), *babieca* a Bielsa, *babueca* a Plan de Gistau; *wewəko* segons altra tesi gascona (Rohlf's, *Le Gc.*, § 323).⁷ Que tot designant l'ocell s'expliquen pel fet que el mot també s'usa en el sentit de dona 'babaua' (cast. *babieca* etc.). *Tabèko* al capdamunt de l'Arieja i Aude, a la frontera catalana (Merencs, Atsat), per influència de *tot/tòtil*, noms onomatopèics de la mateixa o altres bestioles semblants (també cantaires: gripau etc.).

Altres resultats, encara, d'aqueixes contaminacions i encreuaments. Un ross. *xueca* que usa el gran poeta imitant el parlar de la seva terra d'Illa de Tet: «El primer rat-penat ara s'envola / i rondineja a les vetlles d'abril; / i la *xueca* entre teules desperta, / a temps iguals recomença el miular, / perquè ella sent, en la coma deserta, / el cirerer salvatge blanquejar» (trad. per ell mateix «la *chouette* réveillée ---», JSebPons, *Canta-Perdiu*, p. 68).⁸ La contaminació amb *tshot* ja es produïa, en el Llenguadoc central, en el S. XIII: «cil --- / que-s van d'amor tot jorn gaban / e d'amor un mot non entendon / --- / non son digne de comparar [als amadors] plus qu'ad un cigne / una *chavesc'* o un noçol», *Flamenca* ('comparar un mussol o una *xibeca* amb un cigne', v. 2114): forma *chavesca* amb *-ka* però *ča-*, per tant no deguda a la *č*- < CA-francesa o llemosina, sinó al fenomen que hem vist perdurant a les Landes (*-sca* potser per influència dels noms de la fada o bruixa (*masca*, *nesca*, *janasca*)).

En el roergàs Daudè de Pradas (c. 1300) un dels

manuscrits porta (ed. Schutz) «ab *caneta* et ab nozol» (v. 771), on sembla que s'hauria hagut de llegir *caueca* (puix que eren lletres llavors quasi iguals), i l'altre ms., V, copiat per un català (molts catalanismes demostrats allí pel filòleg), llegint «ab *sueta* o ab mus-sol», ens preguntem si no hi ha també un lleu error de lectura per *siueca* (on tindriem el primer testimoni del nostre modern *sibeca*). Reconec, però, que això no és segur, tenint en compte les formes que aplega Tilander en *ZRPh*. XLVI, 283-4: llgd. *suito* (Rolland, *Faune Pop.* II, 39), su-fr. *so(u)eta*, Jura *soumeta*, Marne, Ardennes *suette*; això mateix ja en la trad. de Falconeria de Frederic II (frcomt., S. XIII, amb cites de God., Rolland IX, 75, i *ALF*). En realitat, doncs, en aquest *suito* i congèneres tenim altres resultats de la contaminació de l'onmatopeia *si-* o *siw-* actuant damunt *caveca* (o bé *chouete*: tant se val).

Quedaríem així satisfets en l'explicació de *sibeca/xabeca/xibeca* com a modificació del pre-romànic *caveca*, si no ens restés l'espina de dubte que deixa *siboc/saboc*, nom cat. d'un ocell no massa diferent. Mot que ja va sobtar Diez (*Wb.*, 615), Baist (*ZRPh*. v, 234) i Thurneysen (*Keltorum*. 1885, 21-25) perquè semblava combinar-se amb el fr. *hibou* 'duc, gamarús'; i amb una parella cèltica: gaèlic *sebocc* (ja irl. ant.)/ britònic *hebauc/hebec* (ja ky. antic) nom d'una mena de falcó («habicht»). Amb l'aparença d'uns parions paral·lels en romànic i en cèltic.

Per sort hi intervenia el gran celtòleg Thurneysen, que després d'una minuciosa i sapientíssima disquisició demostrà que segons tota versemblança no hi havia aquí més que una prodigiosa casualitat. Normalment la *s-* del proto-cèltic es torna *h-* en britònic i resta *s-* en gaèlic: ¿presentaria, doncs, el nom català la perduració d'un mot cèltic amb la *s-* protocèltica conservada, i el mot francès una forma anàloga a la britònica? Però Thurneysen provà que una sèrie de detalls de lingüística cèltica, i de ciència indoeuropea, demostraven matemàticament que el mot gaèlic era un manlleu, amb ultracorrecció *h > s*, pel sentiment de les correspondències fonètiques entre les dues famílies cèltiques, i pel joc de les alternances cèltiques de fonètica sintàctica.

Però que també en britònic havia de ser un manlleu: tots dos manlevats de l'ags. *heavoc*,⁹ germà de l'al. mod. *habicht*, amb correspondències normals en tots els llenguatges germànics: angl. *hawk*, a-al. ant., a-al. mitjà *habich*, b-al. ant. *habuc*, neerl. *havik*, esc. ant. *haukr*. No era estrany que l'aristocràcia anglo-saxona, amb les seves caceres de falconeria, vagi transmetre el mot germànic, des d'antic, a les nacions celtes en reculada dins les Illes Britàniques.

Endevinem, però, que no deixaria de quedar-li algun escrúpol a Thurneysen, pel fet de no ser romanista, davant la meravellosa coincidència que presentava la suposada parella romànica *siboc/hibou* davant la parella cèltica: devia ennuegar-se-li encara aquest misteriós cat. *siboc*. I així acabava amb un petit esforç al final, a la desesperada, per explicar la coincidència: potser, tanmateix, per més que en britònic fos un manlleu